

**АНАЛІЗ
ПОКАЗНИКІВ СУДОВОЇ СТАТИСТИКИ ТА СУДОВОЇ
ПРАКТИКИ РОЗГЛЯДУ ГОСПОДАРСЬКИМ СУДОМ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ СПРАВ У СПОРАХ ЩОДО
НЕДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
У І ПІВРІЧЧІ 2025 РОКУ**

ЗМІСТ:

1. Вступ.	3
2. Аналіз судової статистики щодо розгляду Господарським судом Харківської області справ і матеріалів у спрах щодо недоговірних зобов'язань у I півріччі 2025 року.	3
3. Аналіз судової практики щодо результатів розгляду Господарським судом Харківської області справ у спрах щодо недоговірних зобов'язань у I півріччі 2025 року.	9
Справи у спрах щодо повернення безпідставно набутого майна (коштів).	9
Справи у спрах про відшкодування шкоди.	17
Справи у спрах щодо спонукання виконати або припинити певні дії.	24
Висновки.	29

ВСТУП.

У сучасних умовах економічної нестабільності недоговірні зобов'язання стають все більш поширеним предметом судових спорів. Господарські суди дедалі частіше виступають арбітрами у конфліктах, де немає укладеного договору, але є чітка необхідність у відновленні справедливості – від повернення безпідставно набутого або збереженого майна до відшкодування шкоди.

Зазначена категорія спорів виникає з правовідносин, які виникли поза межами договору, але мають вагомі правові наслідки для суб'єктів господарювання.

Особливість цих спорів може полягати у складності доказування юридичних фактів, а також у неоднозначності судової практики, що часто формує різні підходи до тлумачення норм матеріального права.

Цей аналітичний огляд, спираючись на статистичні дані діяльності Господарського суду Харківської області за I півріччя 2025 року має на меті не лише висвітлення дійсного стану правосуддя у спорах, що виникають з недоговірних зобов'язань за цей період, але й виявлення характерних проблем правозастосування та надання підґрунтя для подальшої дискусії й удосконалення судової практики.

Адже за кожною цифрою — реальний конфлікт, вирішення якого впливає на правову визначеність у сфері господарської діяльності.

Цей аналітичний огляд підготовлено у відповідності до Планів роботи Господарського суду Харківської області та аналітичного відділу суду на 2025 рік. В огляді використано статистичні дані за I півріччя 2025 року та I півріччя 2024 років, представлені у звітах Господарського суду Харківської області за Формою № 1-ЄЗ, затвердженою наказом Державної судової адміністрації України від 05.07.2022 № 215, за Формою № 1 мс, затвердженою наказом Державної судової адміністрації України від 09.03.2017 № 311, із змінами, внесеними згідно з наказом Державної судової адміністрації від 10.11.2023 № 520, за Формою № 1-г, затвердженою наказом Державної судової адміністрації України від 23.06.2018 № 325, із змінами, внесеними згідно з наказом Державної судової адміністрації від 29.11.2024 № 528, та Базових показників роботи суду, згідно рішення Ради суддів України №28 від 02 квітня 2015 року.

АНАЛІЗ СУДОВОЇ СТАТИСТИКИ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ГОСПОДАРСЬКИМ СУДОМ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ СПРАВ І МАТЕРІАЛІВ У СПОРАХ ЩОДО НЕДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У I ПІВРІЧЧІ 2025 РОКУ.

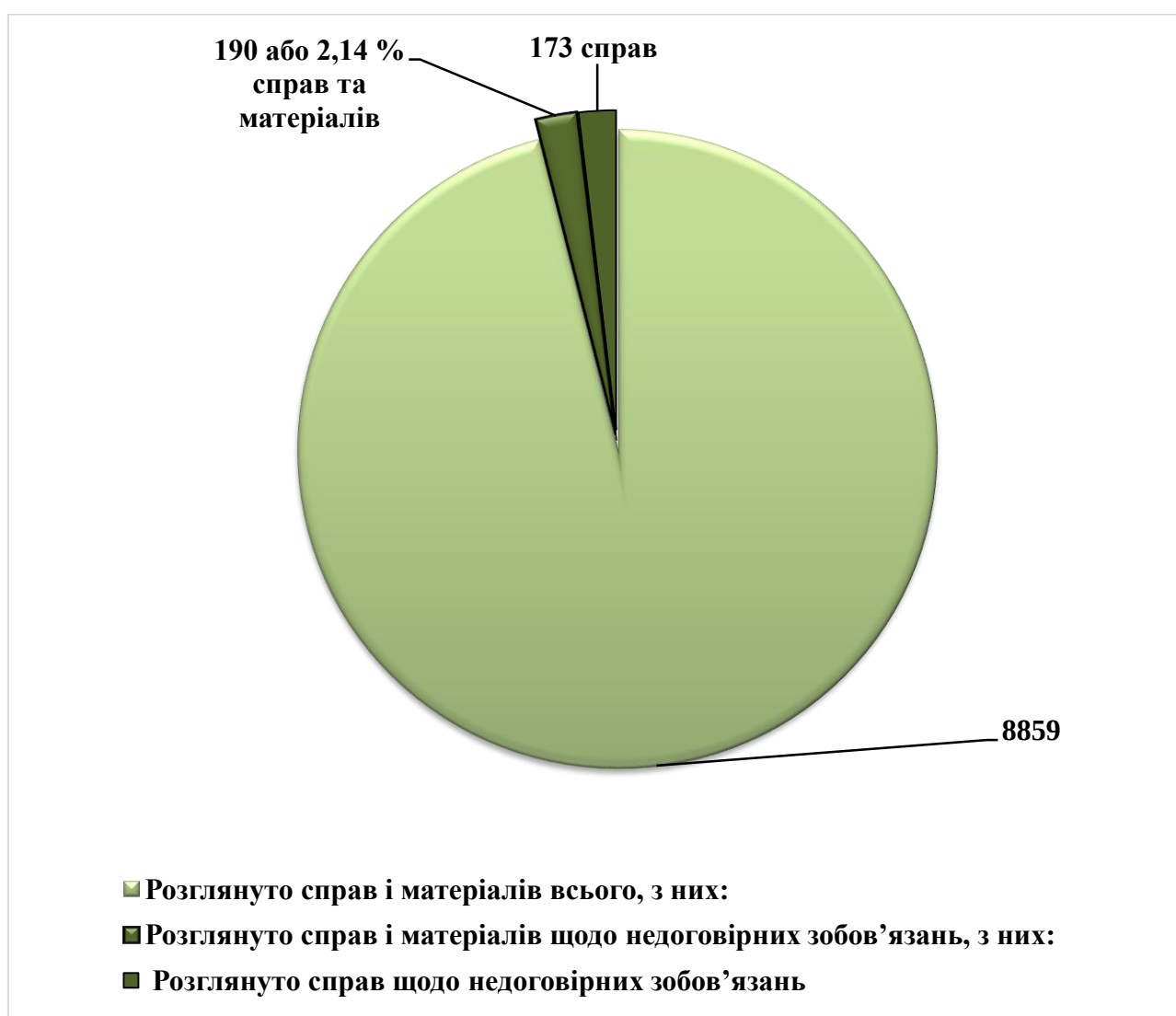
На початок звітного періоду загальний залишок справ і матеріалів склав 2252 (- 188) - тут і надалі, у порівнянні з аналогічним періодом 2024 року, з яких справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань 140 (+ 51).

У I півріччі 2025 року загальна кількість справ і матеріалів, які надійшли до суду склала **9118** (+ 2852), з них справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань **95** (- 41).

Загальна кількість справ і матеріалів, що перебували на розгляді у цей період - **11370** (+ 2664), з них справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань **235** (+10), з яких справ – **213** (+ 21).

Всього було розглянуто справ і матеріалів **8859** (+2820), з яких справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань **190** або **2,14%** від загальної кількості розглянутих справ і матеріалів, що на **30** справ та матеріалів більше ніж в аналогічному періоді 2024 року.

З вказаної кількості розглянутих у I півріччі 2025 року справ і матеріалів щодо недоговірних зобов'язань (190) розглянуто справ – **173** або **91 %**. В аналогічному періоді 2024 року цей показник становив – 135 з 160 або 84%

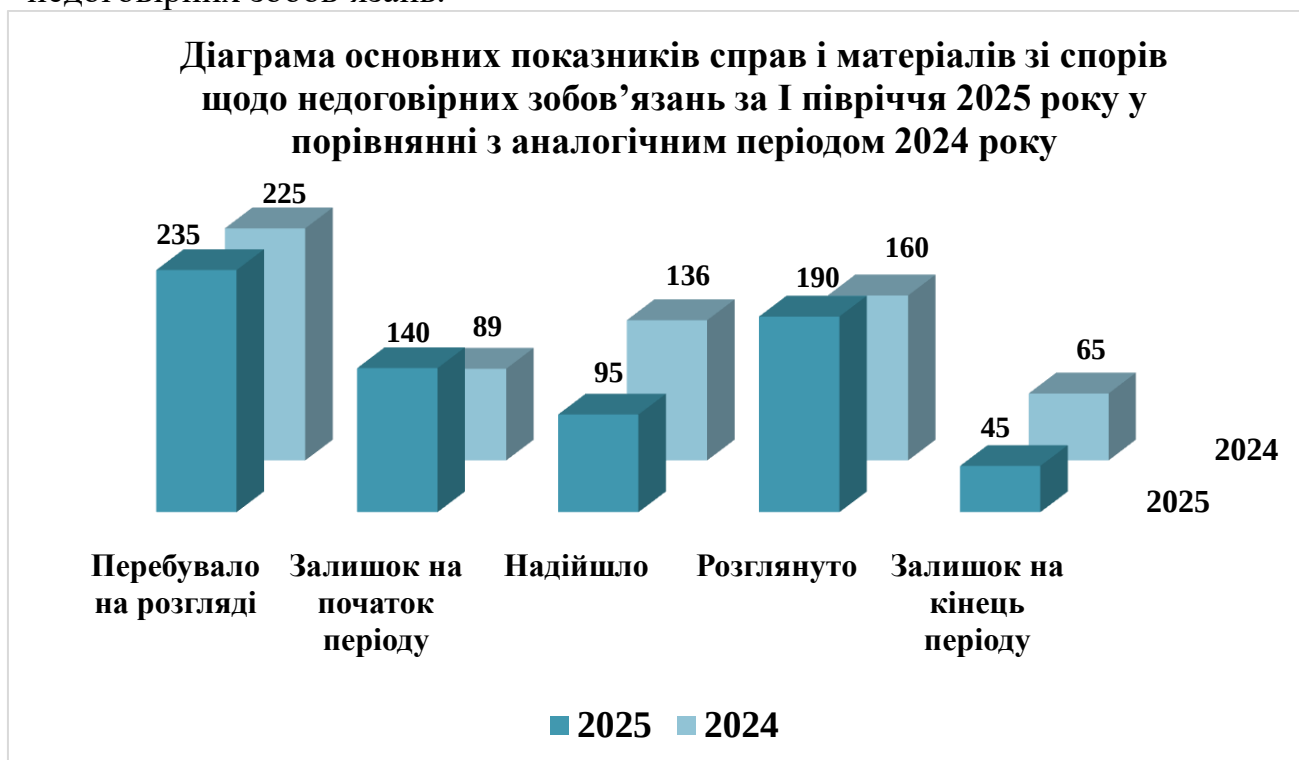
На кінець I півріччя 2025 року загальна кількість справ та матеріалів, що залишилися нерозглянутими склала **2510** (-157), з них справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань **45** (-20) або **1,8%**, з яких справ – **40**.

В аналогічному періоді 2024 року зазначений показник складав 2,43 % або 65 нерозглянутих справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань, з яких нерозглянутих справ - 57.

Таким чином, як показав аналіз, у I півріччі 2025 року у порівнянні з аналогічним періодом 2024 року, кількість справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань, які надійшли до суду за цей період, зменшилася на 41 (у 2025 – 95, у 2024 – 136), водночас, з урахуванням залишку справ і матеріалів цієї категорії на початок періоду, а саме – 140, що на 51 справ і матеріалів більше ніж у 2024 році, а також кількості розглянутих справ і матеріалів цієї категорії – 190, що на 30 справ та матеріалів також більше ніж в аналогічному періоді 2024 року, показники здійснення правосуддя Господарським судом Харківської області у справах зі спорів щодо недоговірних зобов'язань у I півріччі 2025 року не зменшилися.

Також, спостерігається позитивна динаміка щодо зменшення залишку нерозглянутих справ даної категорії.

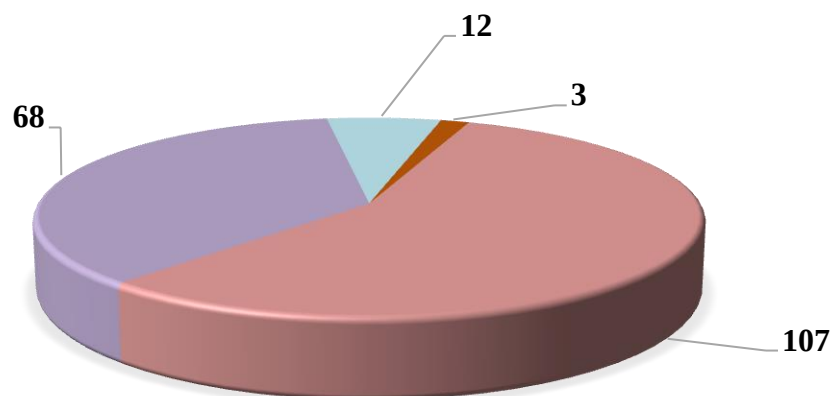
При цьому, загальна кількість справ і матеріалів, які надійшли до суду у I півріччі 2025 року та перебували у цей період на розгляді, у порівнянні з аналогічним періодом 2024, суттєво збільшилася, а саме, надійшло до суду на 2 852 справ і матеріалів більше ніж у попередньому році (у 2025 – 9 118, у 2024 – 6 266), та перебувало на розгляді у цей період 11 370, що на 2 664 більше ніж у попередньому році (у 2024 – 8 706), що свідчить про те, що незважаючи на істотне збільшення у I півріччі 2025 року загальної кількості процесуальних звернень, Господарський суд Харківської області показав високі результати роботи, серед іншого, і щодо розгляду справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань.

У звітному періоді зі **190** розглянутих справ та матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань було розглянуто такі категорії:

- щодо повернення безпідставно набутого майна (коштів) – 107, з яких **справ - 101**;
- про відшкодування шкоди – 68, з яких **справ – 58**;
- щодо спонукання виконати або припинити певні дії – 12, з яких **справ - 11**;
- інші – 3, з яких **справ - 3**.

Діаграма показників розглянутих категорій справ та матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань у I півріччі 2025 року

- Щодо повернення безпідставно набутого майна (коштів) – 107
- Про відшкодування шкоди – 68
- Щодо спонукання виконати або припинити певні дії – 12
- Щодо недоговірних зобов'язань – 3

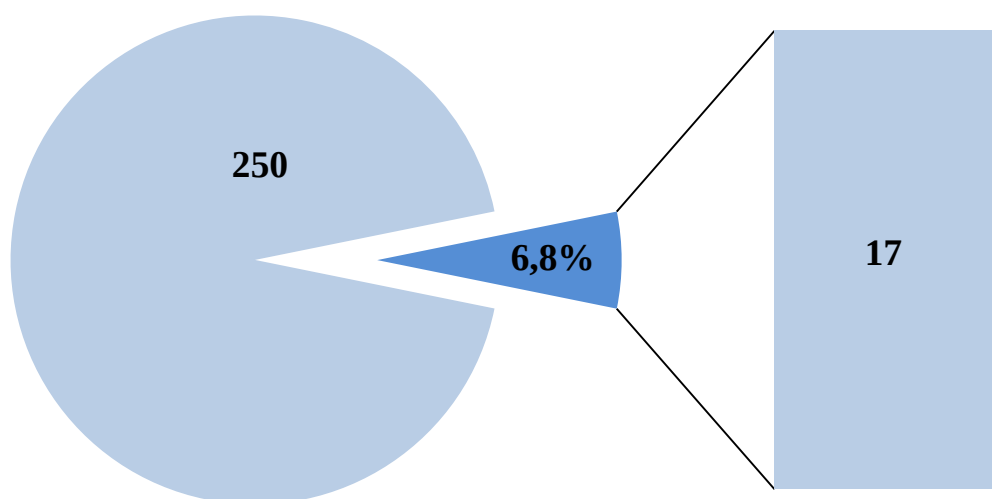
Таким чином, зі 190 розглянутих у вищевказаний період справ та матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань, найбільша кількість судових рішень була ухвалена в категорії щодо повернення безпідставно набутого майна (коштів) – 107, з яких у справах - 101 рішення.

З вказаної кількості розглянутих справ та матеріалів зазначеної категорії, у I півріччі 2025 року судом апеляційної інстанції було повністю скасовано 12 судових рішень з підстав порушення судом норм матеріального права, а саме у зв'язку із помилковим застосування положень статті 1212 ЦК України щодо стягнення безпідставно збережених грошових коштів (орендної плати), до правовідносин, які виникли на підставі договорів позички нерухомого майна, та частково скасовано 5 судових рішень, 3 з яких, у зв'язку із помилковим застосування положень статті 1212 ЦК України щодо стягнення безпідставно набутих грошових коштів, до правовідносин, які виникли у зв'язку із виконанням договору позики, 1 рішення у зв'язку із неправильним

застосуванням положень статті 23 Кодексу України про надра та статті 1166 ЦК України до правовідносин щодо відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок самовільного користування надрами, та 1 рішення у зв'язку із неправильним (передчасним) застосуванням судом положень частини 2 ст. 625 ЦК України щодо стягнення 3% річних та інфляційних втрат у правовідносинах щодо стягнення збитків, понесених у зв'язку із реєстрацією податкової накладної (без визначеного розміру цивільного грошового зобов'язання та його прострочення).

Від загальної кількості змінених та скасованих судових рішень Господарського суду Харківської області за I півріччя 2025 року, а це 250, відсоток змінених та скасованих судових рішень у справах даної категорії (17 рішень) склав **6,8 %**.

Діаграма кількості змінених, скасованих судових рішень у справах зі спорів щодо недоговірних зобов'язань у I півріччі 2025 року відносно загальної кількості змінених та скасованих судових рішень за цей період

- загальна кількість змінених, скасованих судових рішень
- змінено, скасовано судових рішень у справах зі спорів щодо недоговірних зобов'язань

Позивачами та відповідачами, а також іншими учасниками у справах щодо недоговірних зобов'язань, які перебували на розгляді Господарського суду Харківської області у I півріччі 2025 року (235 справ і матеріалів, з яких 213 справ) виступали органи державної влади і місцевого самоврядування, юридичні особи (товариства), та фізичні особи-підприємці.

Також, у деяких справах зазначеної категорії позивачами виступили прокурори, в порядку представництва інтересів держави в суді.

Предметом позову у цих справах були: стягнення безпідставно збереженого майна (коштів), зокрема, орендної плати, та безпідставно набутого майна (коштів), зокрема, оплати за товар, коштів, що були отримані в результаті спільної господарської діяльності тощо – 115; про відшкодування шкоди, зокрема, стягнення шкоди, заподіяної державі, стягнення збитків, у тому числі, завданих бездіяльністю державного виконавця тощо – 91; щодо спонукання виконати або припинити певні дії, зокрема, щодо зобов'язання визнати та включити до проміжного ліквідаційного балансу кредиторські вимоги, а також щодо зобов'язання підрядника усунути недоліки виконаних робіт) тощо – 25, та інші.

Найпоширенішим предметом спору у справах вищевказаної категорії у I півріччі 2025 року, як і в аналогічному періоді 2024 року, стали вимоги про стягнення безпідставно збереженого/набутого майна (коштів) – 115 (у 2024 році – 83).

Підставами для повернення позовних заяв у I півріччі 2025 року у більшості випадків стало неусунення позивачами у встановлений судом строк недоліків позовної заяви (**10** справ). Також, **2** позовних заяви було повернуто у зв'язку із подання позивачем заяви про відкликання позовної заяви, та **1** позов був повернутий у зв'язку із порушенням правил об'єднання позовних вимог.

Підставами закриття провадження у справі у вищевказаний період стали відсутність предмета спору (**3** справи), відмова позивача від позову (**2** справи), затвердженням судом мирової угоди між сторонами (**1** справа), спір не підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства (**1** справа), та встановлення судом після відкриття провадження у справі обставини, які є підставою для відмови у відкритті провадження (**1** справа).

У **3-х** справах позовні заяви були залишені судом без розгляду у зв'язку із неявкою позивача (його представника) у судові засідання без повідомлення про причини неявки за відсутності заяви про розгляд справи за його відсутності, у **6-х** справах позови були залишені без розгляду у зв'язку із неусуненням позивачами у встановлений судом строк недоліків позовної заяви після відкриття провадження у справі, та у **2-х** справах у зв'язку із поданням позивачем до початку розгляду справи по суті заяви про залишення позову без розгляду.

Також, **2** справи були передані на розгляд іншого суду за підсудністю, та у **2-х** справах відмовлено у відкритті провадження з тих підстав, що заява не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

У I півріччі 2025 року провадження було зупинено у **5-х** справах у зв'язку із призначенням судом експертизи.

Крім того, протягом вищевказаного періоду залишалися зупиненими провадження у **8-ми** справах: починаючи з 2018 року - в **1** справі, з 2022 року - у **2-х** справах, з 2023 року – у **2-х** справах, та в **3-х** справах з 2024 року.

**АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО РЕЗУЛЬТАТІВ РОЗГЛЯДУ
ГОСПОДАРСЬКИМ СУДОМ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ СПРАВ У
СПОРАХ ЩОДО НЕДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
У І ПІВРІЧЧІ 2025 РОКУ.**

**СПРАВИ У СПОРАХ ЩОДО ПОВЕРНЕННЯ БЕЗПІДСТАВНО
НАБУТОГО МАЙНА (КОШТІВ).**

➤ **Задоволено позовні вимоги**

Стягнення безпідставно збережених коштів

Частиною 3 статті 827 ЦК України передбачено, що до договору позички застосовуються положення глави 58 цього Кодексу, яка регулює правовідносини, пов'язані з наймом (орендою).

У свою чергу, договірний характер таких правовідносин виключає можливість застосування до них положень частини першої статті 1212 ЦК України щодо набуття майна або його збереження без достатніх правових підстав.

СПРАВА № 922/4394/24

Господарський суд Харківської області розглянув справу № 922/4394/24 за позовом Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради до АТ "Укрпошта" про стягнення заборгованості.

ПРЕДМЕТ СПОРУ:

Стягнення з АТ "Укрпошта" на користь Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради безпідставно збережених коштів у сумі 350 766,70 грн, з яких: орендна плата у сумі 309.768,83 грн за період 09.07.2022 - 04.11.2024; 3% річних у сумі 10.173,64 грн за період 16.07.2022 - 04.11.2024; інфляційні втрати у сумі 30.824,23 грн за період липень 2022 р.- жовтень 2024 р.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ:

Позов обґрунтований тим, що на переконання позивача, відповідачем було збережено у себе майно позивача, а саме грошові кошти у розмірі орендної плати у сумі 309.768,83 грн, без достатньої на те правової підстави, а тому такі кошти підлягають стягненню на користь позивача на підставі положень статті 1212 ЦК України, з урахуванням 3% річних та інфляційних втрат.

За твердженням позивача, за умовами Договору позички (далі – Договір) №1887, укладеного 01.08.2019 між Управлінням комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради та АТ "Укрпошта", предметом якого є безоплатне користування майном, цей Договір діє з 01.08.2019 до 01.07.2022, та може бути продовжений

на новий термін тільки за умови позитивного рішення сесії Харківської міської ради. Однак, такого рішення Харківська міська рада в подальшому не приймала, а тому строк дії Договору, тобто безоплатного користування нежитловими приміщеннями, закінчився 01.07.2022 відповідно до п. 5.1. Договору.

Крім того, з 01.02.2020 введено в дію Закон України “Про оренду державного та комунального майна” від 03.10.2019 №157-IX (далі - Закон №157-IX), у відповідності до ч. 2 ст. 9 якого, передача державного або комунального майна в безоплатне користування або позичку забороняється, а тому, на переконання позивача, після 08.07.2022 у відповідача були відсутні правові підстави для безоплатного користування нежитловими приміщеннями як на підставі умов Договору, так і на підставі Закону.

ОЦІНКА СУДУ:

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції погодився з доводами позивача зазначивши, що згідно пунктів 5.1. та 5.2 Договору позички цей Договір діє з 01.08.2019 до 01.07.2022, та може бути продовжений на новий термін тільки за умови позитивного рішення сесії Харківської міської ради, яке у подальшому міськрадою не приймалося.

З огляду на зазначене, суд дійшов висновку про те, що строк дії Договору закінчився 01.07.2022 відповідно до п. 5.1. Договору, а тому, з урахуванням приписів п. 3.1.7. Договору, відповідач був зобов'язаний повернути спірне майно позичкодавцю у строк до 08.07.2022.

Також, суд дійшов висновку про те, що положення п. 5 Постанови Кабінету Міністрів України від 27.05.2022 №634 "Про особливості оренди державного та комунального майна у період воєнного стану", на які посилається відповідач, продовжують дію саме договорів оренди, а не позички, тому застосуванню до спірних відносин не підлягають.

Аналогічно, не підлягає застосуванню до правовідносин, що виникли між сторонами на підставі договору позички порядок продовження договору оренди, передбачений ст. 18 Закону №157-IX.

Враховуючи вищевикладене, суд виснував, що оскільки в матеріалах справи відсутні докази, які б свідчили про відсутність у діях відповідача порушення прав позивача, а позивачем у свою чергу належним чином доведено факт користування відповідачем у період з 09.07.2022 по 04.11.2024 нежитловими приміщеннями без достатніх на те правових підстав, позовні вимоги є обґрунтованими, та такими, що підлягають задоволенню.

Законодавство, висновки Верховного Суду тощо, застосовані судом при ухваленні рішення: частина 1, пункт 10 частини 3 статті 2, частини 1,2,3 статті 13, ч. 1 ст. 14, частина 1 ст. 73, ст.ст. 73, 74, 76, 77, 86, частина 2 статті 114, ч. 2 ст. 126, п.2 ч. 1, ч.8 ст.129 Господарського процесуального кодексу України, пункт 6 статті 3, ст. 6, ч. 2 ст. 11, ч. 1 статті 177, ст. 179, ст. 181, ст. 202, ст. 509, ст. 536, ст. 625, ч. 1 ст. 626, ст. 627, ч. 1 статті 629, ст. 759, ст. 793, ст. 827, ст. 833, ст. 835, стаття 1212, частина 2 статті 1214 Цивільного кодексу України, пункт 3 частини 1 статті 174, ст. 175, ч. 7 ст. 179, ч.1 ст.283 Господарського

кодексу України, ст. 1, ч. 2 ст. 17, ч. 1 ст. 9, ч. 1 ст. 8, ст. 15, ч. 3 ст. 17, ст. 18 Закону України "Про оренду державного та комунального майна", висновки Верховного Суду, викладені у постановках від 02.03.2016 у справі №6-3090цс15, від 03.02.2021 у справі №907/62/20, від 23.01.2020 у справі №910/3395/19, від 23.04.2019 у справі №918/47/18, від 01.04.2019 у справі №904/2444/18, від 15.05.2019 у справі №917/803/18, від 09.07.2019 у справі №918/926/17, від 23.04.2019 у справі №918/47/18, від 01.04.2019 у справі №904/2444/18, від 02.10.2018 у справі №910/18036/17, від 23.10.2019 у справі №917/1307/18, від 18.11.2019 у справі №902/761/18, від 04.12.2019 у справі №917/2101/17, від 12.04.2017 року у справі №3-1462гс16, від 14.01.2020 року у справі №924/532/19, від 01.06.2016 року у справі №910/22034/15, від 05.04.2021 року у справі №760/6938/16-ц, від 27.05.2019 у справі №910/20107/17, від 21.05.2019 у справі №916/2889/13, від 16.04.2019 у справах №922/744/18 та №905/1315/18, від 05.03.2019 у справі №910/1389/18, від 14.02.2019 у справі №922/1019/18, від 22.01.2019 у справі №905/305/18, від 21.05.2018 у справі №904/10198/15, від 02.03.2018 у справі №927/467/17, висновки Великої Палати Верховного Суду, викладені у постановках від 07.02.2024 року у справі №910/3831/22, від 10.04.2018 року у справі №910/10156/17, від 10.04.2019 у справі №390/34/17, та від 12.10.2021 у справі №910/17324/19, стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, пункт 35 рішення від 07.07.1989 Європейського суду з прав людини у справі "Юніон Еліментарія Сандерс проти Іспанії" (Alimentaria Sanders S.A. v. Spain).

РЕЗУЛЬТАТ РОЗГЛЯДУ:

Рішенням Господарського суду Харківської області від 10.02.2025 позов задоволено. Стягнуто з АТ "Укрпошта" на користь Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради безпідставно збережені кошти у розмірі орендної плати за період з 09.07.2022 по 04.11.2024 у сумі 309.768, 83 грн, 3% річних за період з 16.07.2022 по 04.11.2024 у сумі 10.173,64 грн, інфляційні втрати за період з липня 2022 року по жовтень 2024 року у сумі 30.824,23 грн.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 08.04.2025 рішення Господарського суду Харківської області від 10.02.2025 року у справі №922/4394/24 скасовано. Прийнято нове рішення, яким у задоволенні позовних вимог відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ:

Скасовуючи рішення суду першої інстанції, апеляційним судом зазначено про те, що у разі виникнення спору щодо набуття майна або його збереження без достатніх правових підстав, договірний характер правовідносин виключає можливість застосування до них судом положень частини першої статті 1212 ЦК України, у тому числі й щодо зобов'язання повернути майно.

Набуття однією зі сторін зобов'язання майна за рахунок іншої сторони в порядку виконання договірної зобов'язання не вважається безпідставним.

Частиною 3 статті 827 ЦК України передбачено, що до договору позички застосовуються положення глави 58 цього Кодексу.

У свою чергу, глава 58 ЦК України регулює правовідносини, пов'язані з наймом (орендою). Відтак, до договору позички підлягають застосуванню положення глави 58 ЦК України, а також інших законодавчих актів, якими регулюються питання оренди комунального майна - Господарського кодексу України, Закону України "Про оренду державного та комунального майна".

У даному випадку, Договір позички укладено щодо нерухомого майна, що знаходиться в комунальній власності. Отже, відносини щодо зазначеного майна регулюються, між іншим, нормами Закону України "Про оренду державного та комунального майна".

Під час укладення Договору сторони керувалися Законом України від 10.04.1992 №2269-ХІІ "Про оренду державного та комунального майна".

Проте, 27.12.2019 набрав чинності Закон України від 03.10.2019 №157-ІХ "Про оренду державного та комунального майна", який введено в дію 01.02.2020, та відповідно до пункту 2 Перехідних положень якого на правовідносини щодо продовження договору оренди після 01.07.2020 поширюється дія саме цього Закону.

Враховуючи те, що спірний Договір було укладено сторонами на термін з 01.08.2019 по 01.07.2022, до спірних правовідносин при вирішенні питання продовження договору оренди підлягають застосуванню норми Закону №157-ІХ.

Закінчення строку спірного Договору (01.07.2022) припало на час дії воєнного стану в Україні.

Пунктом 5 Постанови Кабінету Міністрів України від 27.05.2022 №634 "Про особливості оренди державного та комунального майна у період воєнного стану", яка набрала законної сили 01.06.2022, встановлено правило: договори оренди автоматично продовжуються до кінця воєнного стану в країні та ще на 4 місяці і виключеннями з цього правила є лише два випадки: 1) коли балансоутримувач повідомив орендодавцю та орендарю про непродовження такого договору за 30 календарних днів до дати завершення його строку дії з підстав, визначених статтею 19 Закону України №157-ІХ; 2) продовження договору відбулось за результатами аукціону, який було опубліковано до дати набуття чинності Постановою №634, тобто до 01.06.2022 (в такому разі орендар мав право укласти договір оренди з переможцем такого аукціону).

Матеріали справи свідчать, що балансоутримувач не повідомив відповідачу про непродовження такого договору за 30 календарних днів до дати завершення його строку дії з підстав, визначених статтею 19 Закону України №157-ІХ. Також жодного продовження Договору позички на аукціоні не відбулося, оскільки його взагалі було укладено в позаконкурентному порядку, тобто без проведення аукціону.

У даному випадку відсутні обставини, які є виключенням для застосування пункту 5 Постанови №634, а тому Договір позички продовжує свою дію також і в силу положень даної постанови.

Також апеляційним судом зазначено, що відсутність активних дій з боку позивача після набрання чинності ЗУ “Про оренду державного та комунального майна”, зокрема, щодо звернення до відповідача із заявами про розірвання договору позички або повернення майна, додатково свідчить про те, що позивач фактично прийняв продовження користування майном без укладення нового договору.

Отже, у даному випадку договірний характер правовідносин виключає можливість застосування до них положень частини першої статті 1212 ЦК України, адже підстава (Договір), в розумінні положень ст. 1212, не відпала (договір продовжував свою дію до моменту повернення нерухомого майна позивачу - 04.11.2024), і повністю охоплює період, за який позивачем пред'явлено до стягнення з відповідача суму коштів, а тому правові підстави для задоволення позовних вимог відсутні.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

До суду касаційної інстанції рішення не оскаржувались.

Аналогічна практика щодо застосування судом положень статті 1212 ЦК України до правовідносин, які виникли на підставі договорів позички нерухомого майна із задоволенням позовних вимог Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради про стягнення з АТ "Укрпошта" безпідставно збережених коштів у вигляді орендної плати, 3% річних та інфляційних втрат склалася також у справах: №922/4397/24, №922/4400/24, №922/4404/24, №922/4405/24, №922/4411/24, №922/4409/24, №922/4408/24, №922/4659/24, №922/4652/24, № 922/4391/24, №922/4665/24 рішення у яких, за наслідками апеляційного перегляду були скасовані судом апеляційної інстанції з аналогічних підстав неправильного застосування судом норм матеріального права.

Водночас, за наслідками апеляційного перегляду рішень Господарського суду Харківської області у справах: №922/4835/24, №922/4836/24, №922/4837/24, №922/4840/24, №922/4842/24, №922/4845/24, №922/4846/24, №922/4834/24, №922/4827/24, №922/4828/24, №922/4832/24, №922/4823/24, №922/4666/24 №922/4667/24 №922/4662/24 №922/4663/24, №922/4664/24, №922/4657/24, №922/4658/24, №922/4651/24, №922/4653/24, №922/4650/24, №922/4410/24, №922/4407/24, №922/4398/24, №922/4399/24, №922/4402/24, №922/4393/24, №922/4392/24, якими було відмовлено у задоволенні аналогічних позовних вимог Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради про стягнення з АТ "Укрпошта" безпідставно збережених коштів у вигляді орендної плати, 3% річних та інфляційних втрат, з підстав встановлення судом неможливості застосування до спірних правовідносин, які виникли на підставі договорів позички нерухомого майна (у період їх дії), положень статті 1212 ЦК України, рішення суду першої інстанції були залишені без змін, як законні та

обґрунтовані, прийняті з додержанням норм процесуального права та правильним застосуванням норм матеріального права.

➤ **Відмовлено у задоволенні позовних вимог**

Стягнення безпідставно набутих коштів.

Суб'єкти господарської діяльності можуть укласти господарські договори, зокрема договори поставки, купівлі-продажу у письмовій формі як шляхом складення єдиного документа за підписом обох сторін, так й у спрощеній формі на підставі первинних документів, що містять відомості про господарську операцію, підтверджують її здійснення та засвідчують факт поставки товару, відтак є підставою виникнення у сторін зобов'язань, зокрема, обов'язку щодо здійснення розрахунків за товар.

Правочин (договір), який був виконаний стороною/сторонами повністю або частково не може кваліфікуватись як неукладений.

У свою чергу, договірний характер правовідносин виключає можливість застосування до них приписів статті 1212 ЦК України.

СПРАВА № 922/250/25

Господарський суд Харківської області розглянув справу № 922/250/25 за позовом ФОП до ТОВ "Централмед" про стягнення 190 000,00 грн.

ПРЕДМЕТ СПОРУ:

Стягнення з ТОВ "Централмед" на користь ФОП 190 000,00 грн безпідставно набутих грошових коштів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ:

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що в кінці червня та на початку серпня 2021 року між позивачем (ФОП) та відповідачем ТОВ "Централмед" були проведені перемовини, за результатами яких досягнуто домовленостей про придбання позивачем у відповідача медичних рукавичок (далі - товар).

Договір, в якому б відображалися істотні умови щодо придбання позивачем у відповідача вказаного товару, між сторонами у письмовій формі не укладався.

За твердженням позивача, 04.08.2021 ним було перераховано на рахунок відповідача грошові кошти за товар у розмірі 190 000 грн, що підтверджується платіжним дорученням №16 від 04.08.2021 (з призначенням платежу оплата рахунку №977 від 02.08.2021), однак відповідачем оплачений позивачем товар не поставлено, а перераховані позивачем кошти не повернуто.

15.08.2024 позивач засобами поштового зв'язку надіслав відповідачеві вимогу про повернення коштів від 14.08.2024, в якій вимагав повернути перераховані кошти у розмірі 190 000,00 грн протягом 7 днів з дня пред'явлення вказаної вимоги, однак вимога була повернута позивачу за закінченням терміну зберігання.

Посилаючись на те, що до теперішнього часу ТОВ "Централмед" зазначену суму грошових коштів у розмірі 190 000,00 грн позивачу не повернуло, позивач вважає, що існують підстави для стягнення з відповідача на його користь вищевказаної суми грошових коштів на підставі положень ст. 1212 ЦК України як безпідставно набутих.

ОЦІНКА СУДУ:

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суд виходив з того, що враховуючи, що між сторонами було досягнуто домовленості щодо придбання товару, в матеріалах справи наявне платіжне доручення, яке підтверджує факт оплати з призначенням платежу: оплата рахунку №977 від 02.08.2021, а позивачем не заперечується, що рахунок №977 існував, а лише стверджується, що його втрачено, то між сторонами було укладено договір (далі – Договір) в усній формі у спрощений спосіб.

Здійснена позивачем на рахунок відповідача сплата коштів за своєю суттю є попередньою оплатою, при цьому Договором між сторонами не було встановлено строк (термін) виконання поставальником зобов'язання з поставки товару, як не було і передбачено порядку поставки та місця передачі товару.

Доказів звернення покупця до продавця з вимогою поставлення товару матеріали справи не містять. Відповідно до вимоги позивача від 14.08.2024, яку надіслано ним через 3 роки після перерахування коштів відповідачеві, позивач зазначав, що станом на дату направлення цієї вимоги кошти відповідачем не повернуті, разом з цим, вимоги про поставку товару лист від 14.08.2024 не містить.

Враховуючи встановлений факт укладання між сторонами договору поставки в спрощений спосіб, суд дійшов висновку про те, що наявність між сторонами чинного договору поставки виключає застосування до відносин сторін ст. 1212 ЦК України щодо повернення майна як безпідставно набутого.

Законодавство, висновки Верховного Суду тощо, застосовані судом при ухваленні рішення: ст. 11, ч.ч. 1 та 2 ст. 205, частини 1 та 2 ст. 207, ч. 2 ст. 530, ч. 1 ст. 626, ч. 1 ст. 627, ст. 629, ст. 638, ст. 640, ч. 1 ст. 641, ч. 1 ст. 642, ч. 1 ст. 692, ч. 2 ст. 693, ч. 1 ст. 712, ст. 1212 Цивільного кодексу України, ч. 1 статті 181, ч. 1 ст. 265, ч. 7 ст. 179 Господарського кодексу України, ст. 7, ст. 13-14, ст. 73, ст. 76, ст. 77, ст. 79, ст. 86 Господарського процесуального кодексу України, висновки Верховного Суду, викладені у постановках від 17.12.2018 у справі № 912/1883/17, від 16.06.2022 у справі № 910/366/21, від 19.06.2019 у справі № 910/4055/18, від 16.04.2019 у справі № 925/2301/14, від 16.06.2022 у справі № 910/366/21, від 15.07.2021 у справі № 916/2586/20, від 23.10.2019 у справі № 917/1307/18, від 19.10.2023 у справі № 761/13656/20, від 10.09.2018 у справі № 920/739/17, від 15.01.2019 у справі № 922/1464/18, висновки Великої Палати Верховного Суду, викладені у постановках від 15.09.2022 у справі № 910/12525/20, від 19.01.2021 у справі № 916/1415/19, від 02.02.2021 у справі № 925/642/19, від 22.06.2021 у справі № 200/606/18 та від 23.11.2021 у справі № 359/3373/16-ц.

РЕЗУЛЬТАТ РОЗГЛЯДУ:

Рішенням Господарського суду Харківської області від 03.04.2025 у справі №922/250/25 за позовом ФОП до ТОВ "Централмед" про стягнення 190 000,00 грн у задоволенні позову відмовлено повністю.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 23.06.2025 рішення Господарського суду Харківської області від 03.04.2025 у справі №922/250/25 залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ:

Залишаючи рішення суду першої інстанції без змін, апеляційним судом зазначено про те, що суб'єкти господарської діяльності можуть укладати господарські договори, зокрема договори поставки, купівлі-продажу у письмовій формі як шляхом складення єдиного документу за підписом обох сторін, так й у спрощеній формі на підставі рахунків, видаткових накладних, які в розумінні Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, є первинними документами, що містять відомості про господарську операцію, підтверджують її здійснення та засвідчують факт поставки товару, відтак є підставою виникнення у сторін зобов'язань, зокрема, обов'язку щодо здійснення розрахунків за товар.

Судом апеляційної інстанції зазначено, що позивачем не доведено, що між сторонами були погоджені лише предмет договору поставки та ціна такого товару, без погодження строків поставки товару, а також відхилено доводи позивача про те, що договір про придбання позивачем у відповідача товару є неукладеним (таким, що не відбувся), оскільки як зазначав сам позивач в суді першої та апеляційної інстанцій, він перерахував 190 000,00 грн ТОВ "Централмед" на підставі рахунку, виставленого вказаним товариством, тобто виконав свій обов'язок як покупця щодо сплати зазначеної суми.

Зазначено, що відповідно до усталеної практики Верховного Суду, не може кваліфікуватись як неукладений правочин, який був виконаний стороною/сторонами повністю або частково. Зокрема, така позиція висловлена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 05.06.2018 у справі №338/180/17 (провадження № 14-144цс18), де зроблено правовий висновок про те, що не можна вважати неукладеним договір після його повного чи часткового виконання сторонами (така правова позиція викладена і у постановах Верховного Суду від 23.06.2022 у справі №917/1951/19, від 29.05.2024 у справі №910/6103/23, від 11.02.2025 у справі № 914/3208/23 тощо).

Аналіз статті 1212 ЦК України дає підстави для висновку, що передбачений нею вид позадоговірних зобов'язань виникає за таких умов: 1) набуття особою майна або його збереження за рахунок іншої особи; 2) відсутність для цього правових підстав або якщо вони відпали (постанова Великої Палати Верховного Суду від 23.05.2018 у справі №910/1238/17).

Відсутність правової підстави - це такий перехід майна від однієї особи до іншої, який або не ґрунтується на прямій вказівці закону, або суперечить меті правовідношення і його юридичному змісту. Отже, відсутність правової

підстави означає, що набувач збагатився за рахунок потерпілого поза підставою, передбаченою законом, іншими правовими актами чи правочином.

Майно не може вважатися набутиим чи збереженим без достатніх правових підстав, якщо це відбулося в незаборонений цивільним законодавством спосіб з метою забезпечення учасниками відповідних правовідносин у майбутньому виникнення певних цивільних прав та обов'язків, зокрема, внаслідок тих чи інших юридичних фактів, правомірних дій, які прямо передбачені частиною другою статті 11 ЦК України.

Системний аналіз статей 11, 177, 202, 1212 ЦК України дає можливість дійти висновку про те, що чинний договір чи інший правочин є достатньою та належною правовою підставою набуття майна (отримання грошей).

За загальним правилом договірний характер правовідносин виключає можливість застосування до них судом приписів статті 1212 ЦК України. Аналогічні висновки викладено Верховним Судом, зокрема, у постанові від 25.03.2025 у справі №902/521/24.

У постанові від 07.03.2023 у справі №910/14109/21 Верховний Суд зазначив, що посилення скажника на незастосування статті 1212 ЦК України визнаються необґрунтованими з огляду на те, що суди попередніх інстанцій встановили, що між сторонами виникли договірні правовідносини у спрощений спосіб, Товариство здійснювало оплату в межах цих відносин (наведені платіжні доручення містять вказівку на виставлені Підприємством рахунки).

Тобто, за висновком суду касаційної інстанції, наявність у платіжному дорученні посилення на рахунок, виставлений контрагентом, свідчить про існування між сторонами договірних відносин.

За таких обставин, враховуючи, що з матеріалів справи вбачається наявність між сторонами договірних відносин (а саме, позивач сплатив кошти відповідачеві згідно з отриманим від нього рахунком на оплату товару), колегія суддів погодилась з висновком суду першої інстанції про те, що відповідні обставини виключають застосування до відносин сторін ст.1212 ЦК України, тобто позивачем обрано неправильний спосіб захисту порушеного права – що зумовлює прийняття рішення про відмову в задоволенні позову незалежно від інших встановлених судом обставин.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

До суду касаційної інстанції рішення не оскаржувались.

СПРАВИ У СПОРАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

➤ Задоволено позовні вимоги

Стягнення шкоди, заподіяної державі

Виходячи з положень ст. 1166 ЦК України, майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної

або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала; особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини.

Відсутність умислу у спричиненні шкоди не звільняє від відповідальності.

СПРАВА № 922/4181/24

Господарський суд Харківської області розглянув справу № 922/4181/24 за позовом Державної екологічної інспекції у Харківській області до КП "Водоканал" Мереш'янської міської ради про стягнення 186 234,29 грн.

ПРЕДМЕТ СПОРУ:

Стягнення з КП "Водоканал" Мереш'янської міської ради на користь держави шкоди, заподіяної державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства в розмірі 186 234,29 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ:

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що за результатами перевірки КП "Водоканал" було встановлено, що відповідач здійснює самовільний забір води з підземних джерел за відсутності спеціальних дозволів, внаслідок чого державі заподіяно шкоду в загальному розмірі 186 234,29 грн, а саме: внаслідок самовільного водокористування (підземні води) у розмірі 62 903,64 грн; внаслідок самовільного користування надрами (підземними водами) у розмірі 123 330,65 грн.

ОЦІНКА СУДУ:

Задовольняючи позовні вимоги у повному обсязі, суд виходив з того, що оскільки акт перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства №897/12-12-01/03-04 від 12.10.2021 є чинним, в судовому порядку не оскаржувався, а відповідачем належних доказів на підтвердження відсутності вини КП "Водоканал" Мереш'янської міської ради у заподіянні шкоди суду не надано, то позовні вимоги Державної екологічної інспекції у Харківській області підлягають задоволенню у повному обсязі.

Законодавство, висновки Верховного Суду тощо, застосовані судом при ухваленні рішення: ст. 20-2, ст. 38, ч. 1 ст. 41, частини 4, 5 ст. 68, ст. 69 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. 1, ст. 44, ч.1 ст. 48, ст. 49, ст. 110, ст. 111 Водного Кодексу України, ст.19, ст. 21, ст. 23, ст. 56, ст. 65, ст. 111 Кодексу України про надра, ст. 1166 Цивільного Кодексу України, ч. 1 ст. 13, ст. 66 Конституції України, ст. 73, ч. 1 ст. 74, ст. 76, ст. 86, ст. 129 Господарського процесуального кодексу України, п. 1.6, п. 4.5.2 Роз'яснень Вищого Господарського суду України №02-5/744 від 27.06.2001 року "Про деякі питання вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства про охорону навколишнього середовища" (із змінами та доповненнями).

РЕЗУЛЬТАТ РОЗГЛЯДУ:

Рішенням Господарського суду Харківської області від 31.01.2025 у справі № 922/4181/24 за позовом Державної екологічної інспекції у Харківській

області до КП "Водоканал" Мереш'янської міської ради про стягнення 186 234,29 грн задоволено повністю.

Стягнуто з КП "Водоканал" Мереш'янської міської ради на користь держави шкоду, заподіяну державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства в розмірі 186 234,29 грн.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 06.05.2025 рішення Господарського суду Харківської області від 31.01.2025 у справі №922/4181/24 скасовано в частині стягнення з КП "Водоканал" Мереш'янської міської ради на користь держави шкоди, заподіяної державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства, а саме самовільного користування надрами (підземними водами), у розмірі 123 330,65 грн.

Ухвалено в цій частині нове рішення, яким в позові відмовлено.

В решті рішення залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ:

Скасовуючи частково рішення суду першої інстанції, апеляційним судом зазначено про те, що чинним законодавством передбачено обов'язок отримання господарюючими суб'єктами як дозволу на спеціальне водокористування, так і спеціального дозволу на користування ділянкою надр.

При цьому, спеціальний дозвіл на користування надрами дає право на видобування підземних вод, а дозвіл на спеціальне водокористування - право на їх використання.

Разом з тим, Кодекс України про надра передбачає випадки, за яких господарюючі суб'єкти мають право видобувати підземні води (крім мінеральних) без спеціального дозволу (стаття 21 Кодексу України про надра).

Статтею 23 Кодексу України про надра визначено, що землевласники і землекористувачі в межах наданих їм земельних ділянок мають право без спеціальних дозволів та гірничого відводу видобувати корисні копалини місцевого значення і торф загальною глибиною розробки до двох метрів, а також підземні води (крім мінеральних) для всіх потреб, крім виробництва фасованої питної води, за умови, що обсяг видобування підземних вод із кожного з водозаборів не перевищує 300 кубічних метрів на добу.

Тобто, вказана норма звільняє землевласників та землекористувачів від обов'язку отримувати саме спеціальний дозвіл на користування надрами за умови не перевищення добового ліміту видобування підземних вод із кожного з водозаборів 300 м³ на добу.

Колегією суддів зазначено, що з Акту перевірки №897/1201/0304 від 12.10.2021 не вбачається, що позивачем при проведенні перевірки зафіксовано перевищення ліміту забору води 300 куб.м. на добу, що потребувало б отримання відповідачем дозволу на користування надрами (підземними водами).

Крім того, зазначено про те, що відповідно до ст. 83 Земельного Кодексу України - землі, які належать на праві власності територіальним громадам є комунальною власністю. У комунальній власності перебувають: усі землі в

межах населених пунктів, крім земельних ділянок приватної і державної власності; земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності незалежно від місця їх розташування.

Виходячи з вищенаведеного вбачається, що земельні ділянки, на яких розташовані об'єкти комунального майна (споруди і об'єкти КП "Водоканал" знаходяться у комунальній власності Мереф'янської міської ради, а тому КП "Водоканал" є землекористувачем земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти централізованого водопостачання (свердловини), що також підтверджується листом Мереф'янської міської ради від 12.06.2020р. №2120, який додано відповідачем до матеріалів справи.

З огляду на викладене, колегія суддів апеляційного суду дійшла висновку про те, що КП "Водоканал" звільнений від обов'язку отримання спеціальних дозволів на користування надрами в силу приписів ст. 23 Кодексу України про надра, а відтак, позовні вимоги про стягнення шкоди за самовільне користування надрами (підземними водами) у розмірі 123 330,65 грн є безпідставним.

Залишаючи без змін рішення суду першої інстанції в частині стягнення з відповідача шкоди у розмірі 62 903,64 грн за самовільне водокористування (підземні води), судом апеляційної інстанції зазначено, що матеріалами справи підтверджується та відповідачем не заперечується, що КП "Водоканал" у період з 06.12.2019 (створення КП "ВОДОКАНАЛ" відповідно до Рішення XXXVIII сесії Мереф'янської міської ради VIII скликання) по 08.02.2021 здійснювало самовільний забір води з підземних джерел та скид за відсутності дозволу на спеціальне водокористування.

Виходячи з положень ст. 1166 ЦК України, майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала; особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини.

Наведене спростовує доводи апеляційної скарги відповідача про відсутність підстав для стягнення з нього шкоди за самовільне водокористування (підземні води) з підстав відсутності в його діях умислу.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

До суду касаційної інстанції рішення не оскаржувались.

Аналогічна практика щодо застосування положень статті 23 Кодексу України про надра та статті 1166 ЦК України до правовідносин щодо відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок самовільного користування надрами (підземними водами) із відмовою у задоволенні позовних вимог Державної екологічної інспекції у Харківській області до КП "Теплові мережі Роганської селищної ради" про стягнення шкоди, склалася також у справі № 922/3819/24, у якій, за наслідками апеляційного перегляду рішення суду першої інстанції було залишено без змін як законне та

обґрунтоване, із вказівкою про те, що норма статті 23 Кодексу України про надра звільняє землевласників та землекористувачів від обов'язку отримувати саме спеціальний дозвіл на користування надрами за умови не перевищення добового ліміту видобування підземних вод із кожного з водозаборів 300 м³ на добу.

➤ **Відмовлено у задоволенні позовних вимог**

Стягнення збитків

Сам факт тривалого невиконання судового рішення не може бути підставою для безспірного стягнення збитків у вигляді стягнення нестягнутої за рішенням суду суми.

Невиплачені кошти на виконання судового рішення, не є майновою шкодою, яка підлягає відшкодуванню на підставі статей 1173, 1174 ЦК України. Наслідком такого відшкодування буде подвійне стягнення коштів.

Невиконання рішення суду не може напряду ототожнюватися із завданою позивачеві майновою шкодою, оскільки остаточно не втрачена можливість виконання судового рішення.

СПРАВА № 922/567/25

Господарський суд Харківської області розглянув справу № 922/567/25 за позовом МЕСМАР СОСІЄТА ПЕР АЗІОНІ до Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Харківській області про стягнення збитків.

ПРЕДМЕТ СПОРУ:

Стягнення з Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Харківській області на користь МЕСМАР СОСІЄТА ПЕР АЗІОНІ збитків, завданих бездіяльністю державного виконавця, в розмірі 411077,65 Євро та 169280,41 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ:

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що внаслідок бездіяльності державного виконавця, позивач зазнав збитків у вигляді неотриманих за судовим рішенням Господарського суду Харківської області від 23.05.2017 у справі № 922/4683/16 грошових коштів в розмірі 411077,65 євро та 169280,41 грн.

ОЦІНКА СУДУ:

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, судом зазначено про те, що належним доказом протиправних (неправомірних) рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця є, як правило, відповідне судове рішення (вирок) суду, що набрало законної сили, або відповідне рішення вищих посадових осіб державної виконавчої служби.

У даній справі позивач обґрунтовував своє право на відшкодування майнової шкоди неправомірними діями (бездіяльністю) державного виконавця щодо невиконання судового рішення. При цьому, як на доказ неправомірності

дій таких осіб (їх бездіяльності), посилялися на те, що державним виконавцем не вживалися всі передбаченні чинним законодавством заходи для розшуку майна боржника та звернення стягнення на нього. Також про неправомірність дій (бездіяльності) державного виконавця на думку позивача свідчить факт тривалого невиконання рішення.

У постанові Верховного Суду від 12 березня 2020 року у справі № 757/74887/17-ц (провадження № 61-11090св19) зазначено, що невиконання позивачеві коштів на виконання судового рішення, не є майновою шкодою, яка підлягає відшкодуванню на підставі статей 1173, 1174 ЦК України. Наслідком такого відшкодування буде подвійне стягнення коштів.

При цьому, у постанові Верховного Суду від 29 квітня 2021 року у справі № 405/500/18 (провадження № 61-14498св20) також зазначено, що факт тривалого невиконання рішення суду внаслідок неправомірних дій посадових осіб державної виконавчої служби, не є безумовною підставою для висновку про наявність причинного зв'язку між несвоєчасним виконанням рішення, що набрало законної сили, та завданою шкодою.

Невиконання рішення суду не може напряду ототожнюватися із завданою позивачеві майновою шкодою, оскільки остаточно не втрачена можливість виконання судового рішення.

До подібних правових висновків дійшов Верховний Суд у постановках: від 23 грудня 2019 року у справі № 752/4110/17 (провадження № 61-20325св18), від 12 березня 2020 року у справі № 757/74887/17-ц (провадження № 61-11090св19), від 03 червня 2020 року у справі № 642/3839/17 (провадження № 61-37856св18).

У постанові Верховного Суду від 16 березня 2020 року у справі № 613/814/16-ц (провадження № 61-20218св19) зроблено висновок про те, що сам факт тривалого невиконання судового рішення не може бути підставою для безспірного стягнення збитків у вигляді стягнення нестягнутої за рішенням суду суми.

У постанові Верховного Суду від 28 жовтня 2020 року у справі № 904/3667/19 вказано, що у справах про відшкодування шкоди доведення обґрунтованості заявлених вимог покладається на позивача, який має надати докази наявності шкоди, протиправності поведінки того, хто заподіяв шкоду, та причинного зв'язку такої поведінки із заподіяною шкодою. Для настання цивільно-правової відповідальності відповідача за заподіяння матеріальної шкоди позивачеві необхідно довести наявність усієї сукупності вищезазначених умов, які необхідні для відшкодування шкоди за правилами статей 1173, 1174 ЦК України, тоді як відсутність хоча б однієї з цих умов виключає настання відповідальності. Аналогічна правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 02 вересня 2020 року у справі № 910/15758/19.

Крім того, у постанові від 20 березня 2019 року у справі № 918/203/18 Верховний Суд зробив висновок про те, що саме лише задоволення скарг на дії органу державної виконавчої служби не є безумовною підставою для висновку про наявність причинного зв'язку між діями посадових осіб органів державної

виконавчої служби та заподіяною шкодою. Причинний зв'язок, як обов'язковий елемент відповідальності за заподіяння збитків, між протиправною поведінкою та шкодою виражається в тому, що шкода повинна бути об'єктивним наслідком поведінки завдавача шкоди. Зокрема, доведенню підлягає, що протиправні дії чи бездіяльність заподіювача є причиною, а збитки, які виникли у потерпілої особи - безумовним наслідком такої протиправної поведінки.

При вирішенні спору про відшкодування шкоди у порядку статей 1173, 1174 ЦК України необхідно враховувати, що саме протиправна поведінка (дія чи бездіяльність) відповідного органу чи його посадової особи є причиною завданої шкоди. Отже, між діями чи бездіяльністю та шкодою має бути прямий причинний зв'язок. За його наявності збитки підлягають відшкодуванню. За відсутності такого зв'язку збитки не відшкодовуються.

Враховуючи зазначене, суд дійшов висновку про те, що в межах даної справи позивачем не доведено, що йому було завдано матеріальні збитки безпосередньо діями державного виконавця. Державний виконавець не має автоматично замінювати боржника у разі невиконання судового рішення в межах виконавчого провадження, а невиконання рішення суду не може напряду ототожнюватися із завданою позивачеві майновою шкодою, оскільки, в тому числі, остаточно не втрачена можливість стягнення грошових коштів з боржника за відкритим виконавчим провадженням. Невиплачені позивачеві кошти на виконання судових рішень, ухвалених на його користь, не є майновою шкодою, яка підлягає відшкодуванню на підставі статей 1173, 1174 ЦК України. Аналогічні висновки були підтримані Верховним Судом і в постанові від 10.05.2023 по справі № 757/23847/21.

Законодавство, висновки Верховного Суду тощо, застосовані судом при ухваленні рішення: ст. 19, ст. 56 Конституції України, ст. 22, статті 1173 та 1174 Цивільного кодексу України, статті 1, 2, 5, 7, 11, 13, 14, 15, 73, 74, 80, 86, 129, 165, 238 Господарського процесуального кодексу України, висновки Верховного Суду, викладені у постановках від 25 жовтня 2005 у справі №32/421, від 12 березня 2020 року у справі № 757/74887/17-ц, від 29 квітня 2021 року у справі № 405/500/18, від 23 грудня 2019 року у справі № 752/4110/17 (провадження № 61-20325св18), від 12 березня 2020 року у справі № 757/74887/17-ц (провадження № 61-11090св19), від 03 червня 2020 року у справі № 642/3839/17 (провадження № 61-37856св18), від 16 березня 2020 року у справі № 613/814/16-ц, від 28 жовтня 2020 року у справі № 904/3667/19, від 02 вересня 2020 року у справі № 910/15758/19, від 20 березня 2019 року у справі № 918/203/18, та від 10 травня 2023 року у справі № 757/23847/21.

РЕЗУЛЬТАТ РОЗГЛЯДУ:

Рішенням Господарського суду Харківської області від 05.05.2025 у справі №922/567/25 за позовом МЕСМАР SOCIETA PER AZIONI до Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Харківській області про стягнення збитків у задоволенні позовних вимог МЕСМАР SOCIETA PER AZIONI відмовлено.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

До суду апеляційної інстанції рішення не оскаржувалось.

СПРАВИ У СПОРАХ ЩОДО СПОНУКАННЯ ВИКОНАТИ АБО ПРИПИНИТИ ПЕВНІ ДІЇ

➤ Задоволено позовні вимоги

Зобов'язання вчинити певні дії

Ліквідаційна комісія (ліквідатор) після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами складає проміжний ліквідаційний баланс, що включає відомості про склад майна юридичної особи, що ліквідується, перелік пред'явлених кредиторами вимог та результат їх розгляду.

Згідно з вимогами ч. 3-5 ст. 112 ЦК України у разі відмови ліквідаційної комісії у задоволенні вимог кредитора або ухилення від їх розгляду кредитор має право протягом місяця з дати, коли він дізнався або мав дізнатися про таку відмову звернутися до суду із позовом до ліквідаційної комісії.

СПРАВА № 922/579/25

Господарський суд Харківської області розглянув справу № 922/579/25 за позовом АТ КБ "ПриватБанк" до ТОВ "Трансімперіал-М" про зобов'язання вчинити певні дії.

ПРЕДМЕТ СПОРУ:

Зобов'язання ТОВ "Трансімперіал-М" в особі ліквідаційної комісії, визнати та включити до проміжного ліквідаційного балансу ТОВ "Трансімперіал-М" кредиторські вимоги АТ КБ "ПриватБанк" за кредитним договором № б/н від 04-05-2011 року в розмірі 88'100,41 грн, що складаються з: 11'000 грн загальний залишок заборгованості за наданим кредитом (тілом кредиту); 35'979,77 грн загальний залишок заборгованості за процентами; 2293,43 грн заборгованість з комісії; 38'827,21 грн загальна сума нарахованої пені.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ:

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що у зв'язку із невиконанням зобов'язань за Договором банківського обслуговування від 04.05.2011 станом на 17.09.2024 у відповідача перед позивачем наявна заборгованість у розмірі 88'100,41 грн, яка складається з: 11'000 грн - заборгованість за наданим кредитом (тілом кредиту); 35'979,77 грн - заборгованість за процентами; 2293,43 грн - заборгованість по комісії за користування кредитом; 38'827,21 грн - пеня за несвоєчасне виконання зобов'язань за договором.

Як стало відомо АТ КБ "ПриватБанк" відповідач ТОВ "Трансімперіал-М" з 09.12.2022 перебуває в стані припинення юридичної особи в результаті її ліквідації за рішенням засновників (учасників).

Оскільки заяву з кредиторськими вимогами, яка 27.12.2024 була надіслана позивачем на юридичну адресу відповідача, останнім не отримано, зазначені обставини, на переконання позивача, свідчать про порушення його прав та

охоронюваних законом інтересів і є підставою для звернення його до суду з позовом для їх захисту шляхом зобов'язання відповідача включити до його проміжного ліквідаційного балансу кредиторські вимоги позивача в розмірі вищевказаної суми заборгованості - 88'100,41 грн.

ОЦІНКА СУДУ:

Задовольняючи позовні вимоги, суд виходив з того, що у відповідності до статті 111 ЦК України, якою передбачено порядок ліквідації юридичної особи, визначено, що з дати внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців запису про рішення засновників (учасників) юридичної особи, суду або уповноваженого ними органу щодо ліквідації юридичної особи ліквідаційна комісія (ліквідатор) зобов'язана вжити всіх необхідних заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості юридичної особи, що ліквідується, та письмово повідомити кожного з боржників про припинення юридичної особи в установлені цим Кодексом строки.

Ліквідаційна комісія (ліквідатор) після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами складає проміжний ліквідаційний баланс, що включає відомості про склад майна юридичної особи, що ліквідується, перелік пред'явлених кредиторами вимог та результат їх розгляду.

Проміжний ліквідаційний баланс затверджується учасниками юридичної особи, судом або органом, що прийняв рішення про ліквідацію юридичної особи. Виплата грошових сум кредиторам юридичної особи, що ліквідується, у тому числі за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими коштами, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, провадиться у порядку черговості, встановленому статтею 112 цього Кодексу.

Строк заявлення кредиторами своїх вимог визначено ч.5 ст. 105 ЦК України, та не може бути меншим ніж 2 місяці.

Згідно з вимогами ч. 3-5 ст. 112 ЦК України у разі відмови ліквідаційної комісії у задоволенні вимог кредитора або ухилення від їх розгляду кредитор має право протягом місяця з дати, коли він дізнався або мав дізнатися про таку відмову звернутися до суду із позовом до ліквідаційної комісії.

Оскільки матеріали даної справи не містять доказів розгляду ліквідаційною комісією підприємства відповідача заяви позивача від 27.12.2024 про визнання кредиторських вимог, суд дійшов висновку про ухилення комісії від розгляду зазначеної заяви.

Разом з тим, враховуючи, що матеріали справи містять докази наявності у відповідача перед позивачем заборгованості в загальній сумі 88'100,41 грн за договором б/н від 04.05.2011, відповідно до якого відповідачем були отримані грошові кошти, а також те, що позивач звернувся до суду з даним позовом в строки, визначені ст. 112 ЦК України, суд дійшов висновку про наявність правових підстав для задоволення позову та зобов'язання відповідача в особі ліквідаційної комісії визнати грошові вимоги позивача у розмірі 88'100,41 грн та включити їх до проміжного ліквідаційного балансу.

Законодавство, висновки Верховного Суду тощо, застосовані судом при ухваленні рішення: статті 15, 16, частини 1, 2 ст. 104, ст. 105, ст. 111, ч. 3-5 ст. 112 Цивільного кодексу України, ст. 55 Конституції України, ст.ст. 73-74, ч. 1 статті 86 Господарського процесуального кодексу України.

РЕЗУЛЬТАТ РОЗГЛЯДУ:

Рішенням Господарського суду Харківської області від 16.04.2025 у справі № 922/579/25 за позовом АТ КБ "ПриватБанк" до ТОВ "Трансімперіал-М" про зобов'язання вчинити певні дії, позов задоволено.

Зобов'язано ТОВ "Трансімперіал-М" в особі ліквідаційної комісії, визнати та включити до проміжного ліквідаційного балансу ТОВ "Трансімперіал-М" кредиторські вимоги АТ КБ "ПриватБанк" за кредитним договором № б/н від 04.05.2011 в розмірі 88'100,41 грн, що складаються з: 11'000 грн - загальний залишок заборгованості за наданим кредитом (тілом кредиту); 35'979,77 грн - загальний залишок заборгованості за процентами; 2293,43 грн - заборгованість з комісії; 38'827,21 грн - загальна сума нарахованої пені.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

До суду апеляційної інстанції рішення не оскаржувалось.

➤ **Відмовлено у задоволенні позовних вимог**

Зобов'язання вчинити певні дії

У відповідності до ст. 884 ЦК України підрядник відповідає за дефекти, виявлені у межах гарантійного строку, якщо він не доведе, що вони сталися внаслідок: природного зносу об'єкта або його частин; неправильної його експлуатації або неправильності інструкцій щодо його експлуатації, розроблених самим замовником або залученими ним іншими особами; неналежного ремонту об'єкта, який здійснено самим замовником або залученими ним третіми особами. Гарантійний строк продовжується на час, протягом якого об'єкт не міг експлуатуватися внаслідок недоліків, за які відповідає підрядник.

СПРАВА № 922/393/25

Господарський суд Харківської області розглянув справу № 922/393/25 за позовом СКП "Харківзеленбуд" до ТОВ "Інжинірингова компанія планета буд", за участю третьої особи на стороні відповідача, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору ТОВ "Енергосервіс ПМК", про зобов'язання вчинити певні дії.

ПРЕДМЕТ СПОРУ:

Зобов'язання ТОВ "Інжинірингова компанія планета буд" усунути дефекти (недоліки, недоробки) 10 (десяти) опор паркових з одним кронштейном, 10 (десяти) опор паркових з трьома кронштейнами, 18 (вісімнадцяти) опор паркових з п'ятьма кронштейнами, установлених під час виконання робіт за Договором № 629 від 25.11.2019, шляхом їх заміни.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ:

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що на виконання умов Договору № 629 від 25.11.2019 (далі - Договір), укладеного між позивачем СКП "Харківзеленбуд" та відповідачем ТОВ "Інжинірингова компанія планета буд", відповідачем було виконано роботи: "Зовнішнє освітлення. Додаткові роботи. Зовнішні інженерні мережі. Електрообладнання та електропостачання. Зовнішнє освітлення" (Локальний кошторис на будівельні роботи № 04-001-002 в редакції Додаткової угоди № 3 від 28.12.2020) в межах яких було встановлено: 10 опор паркових з 1-м кронштейном; 11 опор паркових з 3-ма кронштейнами; 18 опор паркових з 5-м кронштейнами.

У відповідності до п. 2.2., 6.3.2. Договору, а також ч. 1 ст. 884 ЦК України, відповідач зобов'язався забезпечити якість опор паркових, які встановлені під час виконання робіт за Договором, протягом гарантійного строку.

Однак, згідно Дефектного акту, під час огляду вищезазначених опор паркових, були виявлені дефекти (недоліки, недоробки), які відповідач, всупереч ст. 884 ЦК України, п. 108 Загальних умов укладання та виконання договорів підряду в капітальному будівництві, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 668 від 01.08.2005, та п. 6.3.3.10. Договору, у строк, встановлений дефектним актом від 22.10.2024, не усунув, у зв'язку із чим, позивач звернувся до суду з цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ:

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, судом зазначено про те, що у відповідності до ст. 884 ЦК України підрядник гарантує досягнення об'єктом будівництва визначених у проектно-кошторисній документації показників і можливість експлуатації об'єкта відповідно до договору протягом гарантійного строку, якщо інше не встановлено договором будівельного підряду. Гарантійний строк становить десять років від дня прийняття об'єкта замовником, якщо більший гарантійний строк не встановлений договором або законом. Підрядник відповідає за дефекти, виявлені у межах гарантійного строку, якщо він не доведе, що вони сталися внаслідок: природного зносу об'єкта або його частин; неправильної його експлуатації або неправильності інструкцій щодо його експлуатації, розроблених самим замовником або залученими ним іншими особами; неналежного ремонту об'єкта, який здійснено самим замовником або залученими ним третіми особами. Гарантійний строк продовжується на час, протягом якого об'єкт не міг експлуатуватися внаслідок недоліків, за які відповідає підрядник. У разі виявлення протягом гарантійного строку недоліків замовник повинен заявити про них підрядникові в розумний строк після їх виявлення. Договором будівельного підряду може бути встановлено право замовника сплатити передбачену договором частину ціни робіт, визначеної у кошторисі, після закінчення гарантійного строку.

У відповідності до ст. 885 ЦК України, договором будівельного підряду може бути передбачений обов'язок підрядника усувати на вимогу замовника та за його рахунок недоліки, за які підрядник не відповідає. Підрядник має право відмовитися від виконання цього обов'язку, якщо усунення недоліків не

пов'язане безпосередньо з предметом договору або не може бути здійснене підрядником з незалежних від нього причин.

Згідно Дефектного акту від 22.10.2024 до Договору № 629 від 25.11.2019 способом усунення дефектів є: заміна опор паркових з дефектами (недоліками, недоробками) на опори паркові відповідного типу належної якості. Строк для усунення: до 22.11.2024 (включно).

Втім, умовами п. 6.3.3.10. Договору було передбачено, що відповідач зобов'язаний усунути за письмовою вимогою позивача і за свій рахунок недоробки, що виникли протягом строку гарантії і зумовлені виконанням робіт з порушенням діючих стандартів, норм і правил, умов Договору. Перелік недоробок і дефектів визначається дефектним актом, що укладається сторонами. В акті в обов'язковому порядку фіксується дата виявлених дефектів і строк їх усунення. При відмові відповідача приймати участь у складанні дефектного акта він може складатись із залученням спеціалістів незацікавлених органів. Якщо відповідач на протязі строку, визначеного в акті, не усуне недоліки у виконаних роботах, позивач вправі усунути недоліки силами іншого виконавця з оплатою цих витрат підрядником.

У своєму позові позивач просить суд зобов'язати відповідача усунути дефекти (недоліки, недоробки) опор паркових, установлених під час виконання робіт за Договором № 629 від 25.11.2019, саме шляхом їх заміни, що не узгоджується з умовами п. 6.3.3.10. Договору № 629 від 25.11.2019.

При цьому судом зазначено, що висновком експертів Національного наукового центру "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса" за результатами проведення експертного дослідження матеріалів, речовин та виробів за заявою Спеціалізованого комунального підприємства "Харківзеленбуд" Харківської міської ради № 25267/25352 від 25.01.2024 не була встановлена неможливість використання спірних опор за їх призначенням та необхідність їх заміни.

Враховуючи вищевикладене, суд дійшов висновку про те, що позивачем було невірною обрано спосіб захисту своїх прав та даний спосіб є неефективним, а тому відмовив у задоволенні позовних вимог.

Законодавство, висновки Верховного Суду тощо, застосовані судом при ухваленні рішення: ст. 6, ст. 11, ст. 14, ст. 173, ч. 1 ст. 202, ст. 205, ст. 509 ст. 525 ст. 526 ст. 627, ч. 1 ст. 628, ст. 629, ст. 837, ст. 875, ст. 883, ст. 884, ст. 885 Цивільного кодексу України, ч. 1 ст. 181 Господарського кодексу України, ст. 73, ч. 1 ст. 74, ст. 76, ст. 86 Господарського процесуального кодексу України.

РЕЗУЛЬТАТ РОЗГЛЯДУ:

Рішенням Господарського суду Харківської області від 16.06.2025 у справі №922/393/25 за позовом СКП "Харківзеленбуд" до ТОВ "Інжинірингова компанія планета буд", за участю третьої особи на стороні відповідача, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору ТОВ "Енергосервіс ПМК", про зобов'язання вчинити певні дії, у задоволенні позову відмовлено повністю.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ:

До суду апеляційної інстанції рішення не оскаржувалось.

Висновки:

За результатами аналізу встановлено, що у I півріччі 2025 року у порівнянні з аналогічним періодом 2024 року, кількість справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань, які надійшли до суду за цей період, зменшилася на 41 (у 2025 – 95, у 2024 – 136), водночас, з урахуванням залишку справ і матеріалів цієї категорії на початок періоду, а саме – 140, що на 51 справ і матеріалів більше ніж у 2024 році, а також кількості розглянутих справ і матеріалів цієї категорії – 190, що на 30 справ та матеріалів також більше ніж в аналогічному періоді 2024 року, показники здійснення правосуддя Господарським судом Харківської області у справах зі спорів щодо недоговірних зобов'язань у I півріччі 2025 року не зменшилися.

Також, спостерігається позитивна динаміка щодо зменшення залишку нерозглянутих справ даної категорії у порівнянні з 2024 роком.

При цьому, загальна кількість справ і матеріалів, які надійшли до суду у I півріччі 2025 року та перебували у цей період на розгляді, у порівнянні з аналогічним періодом 2024, суттєво збільшилася, а саме, надійшло до суду на 2 852 справ і матеріалів більше ніж у попередньому році (у 2025 – 9 118, у 2024 – 6 266), та перебувало на розгляді у цей період 11 370, що на 2 664 більше ніж у попередньому році (у 2024 – 8 706), що свідчить про те, що незважаючи на істотне збільшення у I півріччі 2025 року загальної кількості процесуальних звернень, Господарський суд Харківської області показав високі результати роботи, серед іншого, і щодо розгляду справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань.

Аналіз результатів оскарження рішень, які були ухвалені Господарським судом Харківської області у досліджених вище спорах щодо недоговірних зобов'язань, свідчить про те, що у більшості випадків суд правильно вирішував дану категорію спорів, приймаючи законні та обґрунтовані рішення, з додержанням норм процесуального права та правильним застосуванням норм матеріального права.

З 190 розглянутих справ і матеріалів зі спорів щодо недоговірних зобов'язань, у I півріччі 2025 року судом апеляційної інстанції було скасовано 17 судових рішень (12 скасовано повністю, 5 скасовано частково) з підстав неправильного застосування судом норм матеріального права.

Як показав аналіз, проблемним стало питання застосування судом положень статті 1212 ЦК України щодо стягнення безпідставно збережених грошових коштів (орендної плати) до правовідносин, які виникли на підставі договорів позики нерухомого майна (у період їх дії); застосування положень статті 1212 ЦК України щодо стягнення безпідставно набутих грошових коштів, до правовідносин, які виникли у зв'язку із виконанням договору позики; неправильне застосування положень статті 23 Кодексу України про надра та статті 1166 ЦК України до правовідносин щодо відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок самовільного користування надрами, та неправильне (передчасне) застосування положень частини 2 ст. 625 ЦК України

щодо стягнення 3% річних та інфляційних втрат у правовідносинах щодо стягнення збитків, понесених у зв'язку із реєстрацією податкової накладної (без визначеного розміру цивільного грошового зобов'язання та його прострочення).

Порушення судом норм процесуального права не встановлено.

Нарікань щодо порушення строків розгляду, своєчасності внесення рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень не було.

Підсумовуючи наведене, можна дійти висновку про те, що судочинство Господарським судом Харківської області у I півріччі 2025 року у справах щодо недоговірних зобов'язань здійснено на стабільно високому рівні як і в аналогічному періоді 2024 року.

Аналітичний відділ